

A collage of various items including coffee, chocolate, flowers, and fruit. At the top left is a white cup of black coffee on a saucer with a spoon and coffee beans. To the right is a chocolate rose. Below these are several coffee beans and a piece of chocolate. On the left side, there is a sprig of rosemary and a piece of dark chocolate. On the right side, there are purple flowers and a chocolate flower. At the bottom, there are orange slices, a cinnamon stick, and a small illustration of a city skyline.

Львів Шоколад Кам'яниці

Тетяна Белімова • Анна Хома
Наталія Лапіна • Наталка Піщинська
Алла Рогашко • Любов Долик
Світлана Горбань • Тапа Владмирова
Олена Чернінька • Ніка Нікалео

Тетяна Белімова
Янна Хома
Наталія Лаліна
Наталка Піщинська
Алла Рогашко
Любов Долик
Світлана Горбань
Тала Владмирова
Олена Чернінька
Ніка Нікалео

Львів
Шоколад
Кам'яниці

збірка

УДК 821.161.2
Л89

Жодну з частин цього видання не можна
копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Летеринг Хельги Ясеновської

Дизайнер обкладинки Петро Вихорь

Львів. Шоколад. Кам'яниці : збірка / укл. Н. Нікалео. — Харків : Книж-
Л89 ковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. — 256 с.

Міст. авт.: Наталя Лапіна, Наталка Ліщинська, Алла Рогашко, Любов Долик,
Світлана Горбань, Тала Владмирова, Олена Чернінька, Ніка Нікалео

ISBN 978-617-12-7638-3

Збірка привідкриває таємниці історії галицької столиці. Це десять зворушливих
оповідань від знаних письменниць, овіяні романтикою та чарами міста, де колись
цокотіли підковами коні, шаруділи шатами львівські пані, плывучи по бруківці,
а згодом — дзеленчав старий трамвай.

УДК 821.161.2

ISBN 978-617-12-7892-9 (PDF)
ISBN 978-617-12-7638-3

- © Хідченко В. О., укладання, 2020
- © DepositPhotos.com / velishchuk1,
обкладинка, 2020
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного
Дозвілля», видання українською
мовою, 2020
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного
Дозвілля», художнє оформлення,
2020

Тетяна Белімова

Якось у серпні

Щ

ойно вимита підлога блищить, наче дзеркало. Та я чомусь цього не завважую, радше стежу, щоби підбори не цокали по кахлях. Хрясь — і права нога неприродно вивертається. Ну й біль! Просто пекельна мука.

— Курва! — кричу на весь коридор. — Якого милого ви таблички не поставили? Трясця! Хіба ж ви не маєте таблички «мокра підлога»?

Наді мною зігнулись аж чотири дівки разом: три офіціантки залу й кельнерка з вуличної стійки, що теж прибігла помилуватися на «картину маслом»: шикарна іноземка, яка вже тиждень тероризує їхній елітний ресторан, розтягнулася в повен зріст біля дверей кухні. До речі, що вона тут робить? Адже табличка на дверях недвозначно попереджає: «Стороннім вхід заборонено»...

— Пані... Ви говорите українською?

На обличчі білявої офіціантки я бачу щирий подив, що за хвилину змінюється на зловтіху, яку їй украй важко приховати. Авжеж, вона була моєю першою «жертвою». Тобто з нею першою я вдавала, що ніц не тямлю українською та знаю лиш англійську. Змусила її відкрити програмку в телефоні й перекладати мені назви страв. Робота така. А яка робота — не скажу. На все свій час.

— Я не лише українською говорю, — намагаюся звестись на рівні, але відчуваю, що права нога безнадійно виведена з ладу. — Я ще й аудит ресторанної справи вмію робити. Я вам такий звіт намалую... Курва, як болить!

— Міс Саландер? Міс Ліза Саландер? Ви ревізор від «Делойту»?

У дверях намалювалась адміністраторка. Виявляється, вона вже встигла викликати швидку. І поліцію. Бо ж я таки вдерлася на їхню приватну територію: посміла наблизитися до святаго святих — кухні, яка через ушкоджену ногу й досі залишається для мене таємницею за зачиненими дверима. І нема на то ради. Так і не довідатись мені, чому в сирнику грудочки, а кріп у салаті гірчить. Утім, це лише квіточка, головне для мене — побачити бухгалтерію «Витребеньок».

Майже театральню знімаю шикарну перуку актуального платиного кольору. Боже, як давно я мріяла це зробити. Хай там як, а в цій перуці в серпні дуже парко, хоча вона й сто разів натуральна та надзвичайно дорогезна. Я не кажу ні «так», ні «ні», лише голосно й невдоволено хмикаю, коли фельдшер із водієм укладають мене на ноші й нарешті виносять із «Витребеньок». Але ж і конаві ясно, що я і є міс Ліза Саландер. Хіба ні? Кому не ясно, то це двом кремезним поліціантам, але й вони після перегляду мого паспорта, де чорним по білому надруковано «Єлизавета Саландер», ідуть собі геть. Не затримуються навіть на благання адміністраторки, яка наполегливо просить перевірити мій паспорт за базою даних, бо, на її думку, він може бути фальшивим. Серйозно? То я оце спеціально підробила паспорт, щоб удавати із себе поважного ревізора? Я лише солодко всміхаюся на цю маячню, хоч права нога страшенно болить. Усе ж я покидаю поле бою переможницею. Двоє хлопів тягнуть мене, мов царицю Савську, до особистої карети швидкої, увесь персонал «Витребеньок» виструнчився в ряд, немов проводить генеральшу з поля бою, де вона здобула остаточну й беззаперечну перемогу, хай і ціною бойового поранення. Офіціантки, яких я вже дістала за чотири дні своєю англійською, пороззявляли роти й завмерли в дурнуватих позах. Ну чисто тобі «Ревізор».

Востаннє кидаю чарівний усміх у бік ресторану японської та європейської кухні «Витребеньки». Дверцята швидкої затраснуто. Я всідаюся на кушетці й прислухаюся до пульсуючого болю в нозі. Напевно, щось серйозне. Нарешті рушаємо на сусідню вулицю Некрасова — до обласної клінічної лікарні. Під'їжджаємо до старовинної будівлі, яка скидається радше на англійський

замок вісімнадцятого століття, ніж на шпиталь. Шляхетні лінії фасадів, помпезні колони з пілястрами, що прикрашають вхід. Мені бракує слів і знань, щоб описати цю красу. Утім, ми проминаємо центральний вхід і звертаємо за ріг, де карета швидкої, іше трохи проїхавши, спиняється біля звичайної совкової прибудови, обкладеної сірими від часу кахлями.

* * *

— Лісбет Саландер? Ну-ну... Кажете, начиталися Стіра Ларссона?¹

Молодий лікар-травматолог не повірив медсестрі, яка старанно переписала мої ім'я та прізвище з паспорта. Він сам узяв до рук документ і намагався щось там вчитати між літер.

— Та й ви, бачу, недалеко втекли від літератури, Тарасе Григоровичу, — я відразу прочитала ім'я ескулапа на бейджіку.

Звісно, я не змовчала, а відразу ж завдала удару у відповідь. Така вже є. Таким зробило мене життя, яке гартувало не на жарт, а на серйозний супротив і висувало одну-єдину умову: стань сильнішою або помри. Або — або. Іншого не дано.

Можна подумати, що я тут із власної волі. Ніколи б у світі не погодилася на це обстеження, якби могла сама зробити рентген і накласти гіпс. Відтак нічого не лишається, як удавати байдужість, навіть не хмикнувши на його єхидне зауваження про моє «детективне прізвище». Бачте, який ерудит знайшовся! Навіть знає, хто така Лісбет Саландер. Хоча я — і не вона, а таки Ліза Саландер. Справді, звучить схоже, але не однаково. Та й яке йому зрештою діло, на кого я взоруюся? Прізвище Саландер точно краще за Найдено, яке дали мені в дитбудинку, коли оформлювали документи для писклявого немовляти після офіційної відмови матері.

Власне, зі свого вбогого дитинства я мала лише два бажання: змінити прізвище й вирватися зі злиднів. Обох доскочила. Найскладніше було втрапити по сирітській квоті до столичного вишу, та щойно це здійснилося, усе пішло мов по маслу. Не те що вгризалася — трощила науку, зубрячи вдень і вночі англійську,

¹ Стір Ларссон (1954—2004) — шведський письменник, автор трилогії «Міленіум», головною героїнею якої є Лісбет Саландер — дівчина-детектив з унікальними здібностями хакера. (*Тут і далі прим. авт.*)

яка на третьому році такого студіювання піддалася та зазвучала, ніби рідна. Коли я потрапила на четвертому курсі на перше стажування до США, то досить швидко збагнула: акцент не важить (він навіть додає шарму, як на те пішло) — головне, що мене розуміють і я розумію інших. Досить легко налагодилися зв'язки, знайшлася робота нишпорки, яка відстежує ресторани з іноземними інвестиціями на теренах колишнього Союзу. Заморські хазяї хотіли перевірити, чи добре вклали власні грошики, бо звітам персоналу не дуже довіряли. Непримітне дівчисько в щораз новому образі підходило для цієї ролі на всі сто відсотків.

Американський паспорт, який спершу так приваблював мене, відсувався на другий план. Не те щоб я його не хотіла — радше залишала на потім. Мала в Україні одну, але дуже важливу справу: знайти ту, яка мене народила й залишила. Для чого це мені? Адже я вже не маленька дівчинка, якій міфічна мама снилася щоночі. Колись дуже хотіла, щоб мамка знайшла й забрала назад. Пізніше, подорослішавши, люто ненавиділа цю жінку, що одного серпневого дня кинула грудне немовля, якому не знайшлося місця в її новому житті. Нині ж просто воліла довідатися про своє коріння й генетику — так би мені легше було рухатися далі. Можливо, нарешті знайшла б себе та щасливо зажила за океаном — принаймні я вірила в це.

— Перелом зі зміщенням, — видає вердикт розумник, який знається на творчості Стіга Ларссона. — Будемо готувати вас до операції.

— А без цього ніяк?.. Я боюся операцій... — канючу, удаючи налякану панянку.

Тим часом приглядаюся до клаповухого ботаніка. Нічого особливого. Звичайний. Худий і високий, від чого здається трохи непропорційним. Розумні сірі очі за окулярами. Удає, що недочуває, бо жодним чином не реагує на моє блазнювання. А ні, усе ж таки реагує. Питає, скільки мені років, і сам відповідає, що згідно з паспортом — двадцять дев'ять.

— Ви згодні у двадцять дев'ять років відмовитися від нормального життя й кривуляти з палицею? Чи вас приваблює кар'єра жебрачки? Без операції ніяк. Кістка сама на місце не стане. Крім того, ми зараз вставимо вам металеву пластину,

щоб зібрати кістку докупи, а за півроку вийmemo цю пластину, зробивши повторну операцію.

«Оце вже дзуськи! — подумки всміхаюся. — За півроку мене вже точно тут не буде...»

— Ок, — кажу, — але мені треба зробити дзвінок в офіс і запитати номер медичної страховки. Знаєте, ще жодного разу не довелося нею скористатися.

— Пані Саландер, в Україні надання першої допомоги при переломах і забиттях — безкоштовне. Затямте собі. Це вам не Захід, — поважно повідомляє мені молодий ескулап під іронічне хмикання медсестрички. — А за операцію та гіпс заплатите згідно з преїскурантом у касу. Можете телефонувати в страхову. Але все робите офіційно і через касу, я хабарів не беру.

«Ти диви, який шляхетний», — поки обмізковуую почуте, мене пересаджують на обшарпане крісло на коліщатах, яке пищить при кожному порусі. Кочуся зі швидкістю черепахи погано освітленими коридорами. Жесть... Давно не була в таких нетрях, хоч і чимало де побувала, мандруючи просторами рідної неньки. Я замислююся над піруетами долі й навіть не встигаю прочитати таблички над дверима, у які мене завозять. Яскраве світло б'є в очі. Жіночка, яка схилилася наді мною, лагідно пропонує порахувати до двадцяти й обережно бере мою руку, промацуючи пульс. Забуття. Темрява.

* * *

Уночі йшов дощ. Я точно чула його виразне дзьобання об жерстяне підвіконня. Мені здавалося, він плаче разом зі мною. А я не плакала, я кричала. Волала від болю, качалася ліжком, затиснувши зубами ковдру, й однаково не могла стриматися. Прийшла медсестра, вколола мені знеболювальне. Не допомагало — щойно прооперована нога пульсувала від болю. Мені здавалося, що хтось або щось довбе хвору кінцівку потужним перфоратором, намагаючись з'єднати розламану кістку. Я кричала вже тихіше, бо потріскані на кірку губи не ладні були видати бодай звуку. І тоді прийшов він — Тарас Григорович. Просто сів поруч і засипав питаннями, стандартними й дурнуватими, на які ніколи не мала відповідей.

— Звідки ви?

— Із дитбудинку...

— Я бачу, ви жартуватимете навіть тоді, коли будете при смерті.

— До чого ж тут жарти? Я й справді з дитбудинку, спершу була у львівській «Малютці» — сиротинці для найменших, пізніше — у сколівському інтернаті. Тож майже місцева.

Чого це я раптом розбалакалася? Може, на мене так наркоз уплинув? Досі я вельми неохоче згадувала своє дитинство. Із мого теперішнього, дуже вузького кола спілкування про дитбудинки ніхто не знає. В університеті, звісно, знали, яка в мене квота на навчання, але без подробиць. «Не ваша собача справа», — це було моє гасло, яке супроводжувало всі роки університету й стосувалося кожного, хто опинявся в радіусі метра й прагнув пошкодувати сирітку.

Несподівано Тарас Григорович бере мене за руку, а другою гладить по голові, мов малу дитину.

— Тепер зрозуміло, звідки це дивне прізвище, ця агресія...

— Та невже? І що ж тобі зрозуміло? Ти ж ніби хірург, а не психолог.

Я страшенно дратуюся, тому не лише «тикаю» лікарю, а й докидаю кілька гострих слів, які завжди валять з рота в такі моменти. Із мене навсібіч пре сирітське дитинство. Я виставляю лікті навіть швидше, ніж встигаю подумати, чи варто це робити. То вже на рівні рефлексу, і цього вже, напевно, мені ніколи не витравити з себе.

— Тільки не хвилюйся! Із ногою все буде добре — це я тобі обіцяю, — і собі переходить на «ти» Тарас Григорович. — Хочеш, посиджу з тобою? Розкажу щось хороше?

— Ну давай... — мені дуже кортить почути, що ж є хорошим у розумінні лікаря та що такого він мені зараз розкаже. На якийсь момент навіть забуваю про біль у правій нозі.

— Ну, от із цікавого, з нашого лікарняного фольклору, так би мовити... Ти знаєш, у нас кажуть, що в лікарні, на другому поверсі, живе привид пані Вонцовської!

— О! Це справді дуже душевна історія!

— Чого ти смієшся? Це дуже зворушлива оповідь, от побачиш. Кажуть, ця історія сталася, коли тут, у стінах лікарні, іще був крайовий шпиталь. Не знаю точно, коли те було, але дуже давно,

чи не в ХІХ столітті. Панянки тоді ще носили криноліни, турнюри, корсети та все таке.

— Звідки ти знаєш, Тарасе Григоровичу? — нетерпляче перебиваю, щоб погамувати черговий напад болю.

— Так у нас розказують — будь-кого спитай у лікарні...

— Ніт! — іще більше не терпиться мені. — Про криноліни та всю цю лабуду?

— А! Он ти про що... Слухай уважно й усе почувеш. І не перебивай! І не кажи до мене «Тарасе Григоровичу», бо я почуваюся вченим старцем. Кажи просто «Тарас», — ескулап підіймає пальця, ніби хоче застерегти мене від зайвих слів, які тільки уривають нитку оповіді. — Так от. В однієї заможної пані захворіла донька. Достеменно відомо, що то була пані Катажина Вонцовська. А от щодо інфекції: чи то була скарлатина, чи кір, чи якась інша дитяча недуга — уже ніхто точно не може нічого сказати. На жаль, іще до середини ХХ століття не було ради на скарлатину чи кір. Коли дитина мала важку форму, скажімо, кору, то вже була приреченою. Урятувати її могло лише диво. І пані Вонцовська кинулася з хворою донькою до шпиталю. Кажуть, платила грубі гроші, аби тільки врятували дівчинку. Лікарі ж, як на те, не чудотворці, а прості люди. Не можуть вони воскрешати з мертвих, не могли й тоді нічого вдіяти. Зібрався поважний консилиум. Запросили навіть відомого лікаря з Відня, який їхав на перекладних більше трьох діб, ніде не спиняючись. А маленька донька Вонцовської тим часом згоріла від інфекції: так і не зміг її організм подолати смертоносного вірусу. Що ж, кому скільки написано. Пані Кася ж не могла змиритися з утратою доньки. Відтоді оселилася в покої, де її малеча провела останні кілька днів, і нікуди не виходила звідти надовго. Жодні вмовляння чоловіка, батьків чи рідні не діяли. Пані Вонцовська навіть не дозволяла змінити простирадла на ліжку, де померла її єдина дитина... Чоловік роздобув судовий припис, за яким Вонцовська визнавалася душевнохворою, і її мали перевести в Кульпарків¹. Але напередодні того,

¹ 1875 року відділення для божевільних зі Львівського загального шпиталю, який описується у творі, було перенесено в спеціально зведену будівлю на Кульпаркові (ухвала Крайового сейму від 25 травня того ж року) з подальшою метою організації там лікарні на 500 ліжок.

коли це мало статися, згорьована мати безслідно щезла, ніби під воду канула. Ніхто не бачив, як вона виходила з лікарні, куди потім пішла чи переїхала жити. Кася Вонцовська просто розчинилася серед стін шпиталю, щоб з'являтися щонаочі в покої, де померла її донька, і знову й знову оплакувати її. Навіть у наш час медсестри в правому крилі, на другому поверсі, часто бачать силует пишно вбраної жінки в такій старовинній сукні... Ой, що з тобою? Геть ногу скрутило?

— А-а-а-а-а-а, — заходжуся таким плачем, ніби сто голок китайської терапії впилися мені в ногу. Насправді ж вию не від фізичного болю. — А моя матуся мене кинула немовлям... Чому-у-у-у-у? От цю бідну дівчинку любили-и-и-и... Навіть після її смерті... А від мене, живої та здорової, так просто відмовилися... Дивися! Ось помилується!

Тичу під ніс Тарасові телефон, де на екрані заповітне фото мого свідоцтва про народження: там у графі про батьківство стоять прочерки. Ані батькового, ані матиного імені. У Тараса, звісно, нема ради на біль душевний. Тут не вколеш знеболювального. Принаймні ще такого не винайшли.

— Ну... — розводить руками Тарас. — Нема зла, щоб на добре не вийшло. У всьому можна знайти позитив. Ти виросла загартованою. Маєш круту роботу, щомісяця літаєш за океан. Багато хто і не був у тій Америці й навіть не мріє туди потрапити. От я не був і не знаю, чи колись мені світить там побувати, а ми ж з тобою однілітки. Так що ти — молодчина! Характер, щоправда, трохи паскудний, але й це можна виправити...

Ескулап витирає мої сльози паперовою серветкою, гладить по голові, напуває водою зі склянки, наче маленьку дівчинку, і дбайливо підтикає ковдру. Нарешті важкий сон зморює мене, а може, це Тарас Григорович перебрався на Морфея та веде потаємною стежиною до свого царства. Хтозна...

Чись дихання обпікає мені щоку. Чую його так виразно, ніби хтось схилився наді мною й розглядає зовсім зблизька. Так і є. Не зовсім приємно прокидатися в такій ситуації...

— Ну і?

Наді мною схилилась одна з офіціанток «Витребеньок». Дівка привітно шкіриться, принаймні намагається це робити, хоча її перелякані очі мало пасують до натягнутої посмішки.

— Добридень, пані Саландер! Ми тут прийшли... вас провідати... Ось принесли сирник з родзинками, залитий чоколядою, який ви щоразу замовляли в нашому ресторані.

— Ми — це хто?

Хоча можна було б і не питати. Усі три офіціантки залу, плюс кельнерка, ще й адміністраторка на додачу.

— Пані Саландер, табличку про мокру підлогу не поставив стажер. Його відразу ж виставили за двері. Ви не подумайте, що в нашому ресторані так заведено...

— Я й не думаю, — знову не дуже чемно перебиваю я. — Та й узагалі... Ви даремно прийшли. «Делойт» оплатить лікування та покріє всі збитки. Страхівка, знаєте. Не партеся.

Завмерли сторожко. Бачу, що не вірять жодному моему слову. Готові до підступу. Чергового підступу з мого боку. Що ж, воно й не дивно, адже я ледь не тиждень ховалася за перукою й темними окулярами, удавала з себе іноземку, а сама тим часом вивідувала, де в них що розташовано. Я завжди так дію: починаю аудит із детального знайомства з «об'єктом».

— Ви напишете у звіті, що ми погано мили покої пана Едзя?¹ — нарешті схлипує адміністраторка.

— Дівчата!!! Шет-шет-шет! Які покої? Хто цей Едзь? Ви що, телевізора передивилися? Я роблю аудит. Аудит! Знаєте таке слово? Я мала перевірити фінансовий стан вашого ресторану, а заодно рознюхати, чи не ведете ви подвійної бухгалтерії та чи не приховуєте прибутків від інвестора. Але цього вже не встигну зробити, бо до вашої бухгалтерії навіть не дійшла. Мене не цікавлять ваші унітази! Ясно?

По очах присутніх бачу, що мені не вірять. Сама винувата. Подумки лаюся. Довимахувалася. Новаторських методів, бачте, захотіла. Робила б, як усі, — і нога була б ціла, і цього цирку в лікарні уникла б.

¹ Покої пана Едзя — евфемізм, який уживають львів'яни, щоб не казати слово «вбиральня» чи «туалет».

— Кажете, що з України, а матюкаєтеся по-американськи. Таки ви справжній ревізор і, певно, усе в нас ватними паличками ми встигли пообводити для аналізу.

— Бляха-муха!

Згортаюся, долаючи біль, і вигарбую з-під себе подушку, щоб кинути в дівок. Коли обертаюся, їх уже нема. Лише величезна картонна коробка з сирником стоїть на тумбочці біля мого ліжка.

* * *

Принаймні одне я пообіцяла дівкам із «Витребеньок» напевне: уже ніколи більше не повернуся до них. Це була перша умова, яку я озвучила шефові на його прохання не подавати офіційного звіту про травму, а зазначити, що впала в неробочий час. Я сказала коротке «ок» і, витримавши паузу, так само коротко сказала, що збрешу лише в обмін на інше завдання. «Ви мене шантажуєте?» — грав вар'ята шеф. «У жодному разі, просто ставлю перед фактом, що до цього завдання я більше не повернуся», — відповіла майже йому в тон, дочекалася дзеркально короткого «ок» і від'єдналася.

От і все, Лізо, пакуй валізи. Майже в риму, а все ж, куди тебе знову занесе? У Дніпро, а чи в Київ? Можливо, у Харків? У Полтаву? А може, цього разу Мінськ? Адже ти — фахівчиня зі Східної Європи, хоча раніше старанно артикулювала керівництву, що передусім націлену на роботу в Україні, надто в західних її регіонах, куди вела єдина ниточка, пов'язана з твоїм народженням.

«Дівчинка Єлизавета Найденко, народилася двадцять четвертого серпня 1991 року, вага 3 кг 300 г, зріст 56 см».

У день проголошення незалежності України, власне, її ровесниця. А далі — ніч. Прізвище дали після народження. Моє ж справжнє прізвище старанно засекретили. Для чого, цікаво? Пригадую своє перше серйозне завдання у Львові чотири роки тому. Я тоді завалилася просто до сиротинця на вулиці Антоновича, де минули перші шість років мого життя. Мчала коридором, покладаючись на пам'ять, щоби відразу вскочити до кабінету директорки. Старанно минала кімнати, де з-за зачинених